

ΦΩΤΙΟΥ ΑΡ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
Βοηθού της Έδρας Βυζαντινής Φιλολογίας

Ο ΚΩΔ. 51 ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΔΟΥΣΙΚΟΥ

Ἡ ἀπασχόλησή μου μετὰ τὴ σύνταξη τοῦ καταλόγου τῶν χειρογράφων τῆς Μονῆς Δουσίκου Τρικκάλων Θεσσαλίας μετὰ ὀδήγησε στὴν ἐπισήμανση μερικῶν θεμάτων ποὺ χρειάζονται ἰδιαίτερη ἐξέταση¹. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι καὶ ὁ κώδικας 51 τῆς Μονῆς ποὺ ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενο τῆς μελέτης αὐτῆς γιὰ τὸ μεταβυζαντινὸ κωδικολογικὸ ἀλλὰ καὶ ἀγιολογικὸ-ὕμνο-γραφικὸ ἐνδιαφέρον ποὺ παρουσιάζει. Ὁ κώδικας αὐτὸς περιλαμβάνει τέσσερα διαφορετικὰ χειρόγραφα ἀκολουθιῶν ἁγίων, γι' αὐτὸ καὶ θὰ γίνη ξεχωριστὴ περιγραφή γιὰ κάθε χειρόγραφο, ἀφοῦ βέβαια παρατεθοῦν τὰ κοινὰ στοιχεῖα περιγραφῆς ὅλου τοῦ κώδικα. Κατὰ τὴ δευτέρη μετάβασή μου στὴ Μονὴ Δουσίκου τὸν Αὐγούστο τοῦ 1975, μετὰ ἀποστολὴ τοῦ Ἱστορικοῦ καὶ Παλαιογραφικοῦ Ἀρχείου τοῦ Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἑθνικῆς Τραπέζης, φωτογραφήθηκε καὶ ὁ κώδικας αὐτός, ὅπως καὶ οἱ περισσότεροι τῆς Μονῆς, γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Ἰδρύματος αὐτοῦ, ὅπου καὶ βρίσκειται ἡ μικροταινία.

*

Κώδ. Δουσίκου 51. Χαρτ. 21,2 × 15. φφ. Α, Β + 69. 16 αἰ.

Τὰ φύλλα ἔχουν ἀριθμηθῇ μετὰ μολύβι ἀπὸ μένα. Ἐρυθρόγραφα ἀρχικὰ καὶ τροπαρίων κλπ. Στάχωση τοῦ βιβλιοδετικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Δουσίου.

1. Ἀνακοίνωσή μου μετὰ τίτλο «Ἡ βιβλιοθήκη τῆς ἱερᾶς μονῆς Δουσίκου» τυπώθηκε στὴν Ἑπετηρίδα Ἑταιρείας Στερεοελλαδικῶν Μελετῶν, τόμος Ε', εἰς μνήμην Γ. Τ. Κόλια, Ἀθῆναι 1974-75, σσ. 403-426.

κου¹ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ἱερομονάχου Ἱερωνύμου τὸ ἔτος 1828 (σύμφωνα μὲ σημείωση στὸ φ. 66)²· μαῦρο δέρμα πάνω σὲ ξύλινες πινακίδες μὲ ὅμοια διακόσμηση: δυὸ τετραπλὲς γραμμὲς στὸν περίγυρο τῶν πινακίδων καὶ στὸ μεταξύ τους διάστημα κιγκλιδόσχημα ἔντυπα· ρομβοειδὲς ἔντυπο στὸ κέντρο καὶ μικρὰ ἀνθέμια στὶς τέσσερες πλευρὲς καὶ γωνίες· ἔξι ράχες καὶ πέντε χώρες μὲ ἀνθοειδὲς ἔντυπο σὲ κάθε χώρα. Κατάσταση ἀρκετὰ καλὴ.

Στὴν ἐξωτερικὴ πλευρὰ τῆς Α' πινακίδας ἔχει κολληθῆ ἓνα χαρτί, ὁποῦ ἔχει σημειωθῇ τὸ περιεχόμενο τοῦ κώδικα μὲ γράμματα τοῦ Χατζη-Γερασίου, βιβλιοθηκαρίου, βιβλιογράφου καὶ βιβλιοδέτη τῆς Μονῆς Δουσίκου στὰ μέσα τοῦ περασμένου αἰώνα²:

+ σептем. 15: αγιος | βησσαρίων λαρίσσης: - | +: φευρ: 14:
δαμιανός | ο μεριχοβίτης: - | +: αὐγούστου: 2: βασιλίου | τοῦ
βασιλέως ρουσίας: - | +: τη: δ': κυριακή τον | νιστιών: μη-
χαήλ | τοῦ εκ γρενίτζης: - | μαρτίου: 21: ἐμαρτίρσεν.

Δὲν ἔχει σημειωθῇ στὴν ἀναγραφή αὐτὴ τὸ συναξάριο τοῦ Νικητὰ τοῦ νέου ποῦ ὑπάρχει στὸν κώδικα μετὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος.

Τὰ παράφυλλα Α καὶ Β τῆς πρώτης πινακίδας εἶναι στὴν πραγματικότητα ἓνα φύλλο ἀπὸ ἔντυπο Μηναῖο, διαστάσεων 21,2 × 30, διπλωμένο στὴ μέση. Ὅπως διπλώθηκε τὸ φύλλο, ἡ ἀρχὴ του βρίσκεται στὸ φ. Β' μὲ τὸ τροπάριο Ἀναβόησον Δαβίδ (MR II 226) καὶ τὸ τέλος του στὸ φ. Α' Ἐν ᾧ δαῖς πνευματικαῖς (MR II 229), δηλ. περιέχει τροπάρια ἀπὸ τὴν δ' ὥς τὴν ζ' ὥδὴ τῶν κανόνων τῆς ἀκολουθίας τῶν Εἰσοδίων (Νοεμ. 21), καὶ ἐπομένως προέρχεται ἀπὸ ἔντυπο Μηναῖο τοῦ Νοεμβρίου.

1. Τὰ ἐργαλεῖα τοῦ βιβλιοδετικού ἐργαστηρίου τῆς μονῆς σώζονται καὶ σήμερα ἐκεῖ. Στοῦ Κ. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, Γ' (1872), σ. 571, ὑπάρχει ἡ ἐξῆς πληροφορία: «...Κυρίλλος ὁ ἐκ Βερροῖας τὸ β' 1636, ἰνδ. δ'...κατ' ἀπρίλιον, ἐπικυρωτικὸν [ἔγγραφον] τῆς ὑπὸ τοῦ Νικολάου Ἰωάννου Μουμτσῆ ἀφιέρωσης τοῦ ἐργαστηρίου εἰς τὸ μοναστήριον Δουσίκου». Ἀπὸ ἐξέταση τοῦ κώδ. 2, φ. 201¹, τοῦ Μετοχ. Παν. Τάφου (= Δοσιθέου Νομικῆ Συναγωγῇ), ὅπου ἔχει ἀντιγραφῇ τὸ ἔγγραφο, διαπίστωσα ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ βιβλιοδετικὸ, ἀλλὰ γιὰ κηροπωλὸ ἐργαστήριον. Βλ. ἐπίσης καὶ στὴν πιὸ πάνω ἀνακοίνωσή μου, σ. 408.

2. Ὁ δραστήριος αὐτὸς μοναχὸς ἔχει γράψει πάρα πολλὰ σημειώματα σὲ παράφυλλα κωδίκων τῆς μονῆς Δουσίκου, καθὼς καὶ ὁλόκληρους κώδικες. Γιὰ τὸ μοναχὸ Γεράσιμο ὑπάρχουν μερικὲς εἰδήσεις στοῦ L. Heuzey, Excursion dans la Thessalie turque en 1858, Paris 1927, σσ. 89-90, 94-95. Βλ. ἐπίσης ὅσα σημειώνει ὁ Γεώργιος Δ. Παυλίδης, Ἐπίσκεψις εἰς τὴν ἔδραν τῆς Σχολῆς τῶν Ἀγράφων, Θεσσαλικά Χρονικά 7-8 (1959), σ. 261, σημ. 2.

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ Α', φφ. 1-22^ο. Αὐτόγραφο Παχώμιου τοῦ Ρουσάνου¹. Με-
λάνι σταχτόχρωμο, γραμμένη ἐπιφάνεια 15 × 9, ὑδατόσημο ἄγκυρα μέσα
σὲ κύκλο, ὅπως περ. στοῦ Briquet 471, 472 (1527, 1530-38).

α) φφ. 1-18^ο: Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος (+ 1540)²

φ. 1: ἄγραφο ἀρχικά· δοκίμια κοντυλιοῦ καὶ μεταγενέστερες
σημειώσεις ἄλλων χειρῶν χωρὶς ἰδιαίτερη σημασία· στὸ κάτω μέρος:

*ἐτούτω βυβλίον εἰπάρχυ τοῦ μοναστηρίου | τῆς ἁγίας μονῆς
τοῦ ἁγίου καὶ θεοῦ | καὶ σωτήρος εἰμὸν εἰς σου χρι*

φ. 1^ο: ἄγραφο ἀρχικά· μεταγενέστερες σημειώσεις:

*+ "Ετος ζρο' ἐχάθοι ὁ ἥλιος ἡμέρα δ | ὥρα ζ Μαρτίω κ' ζρος'
ἦλθεν | ὁ σουλταν μεμετοις εἰς τὴν ρουμελει | καὶ ἔκαμεν
χρόνους β'*

κατόπιν μὲ ἄλλο χέρι τροπάρια:

'Ὡς πρεσβείαν ἀκοίμητον..... (MR III 258)

Τὸ πῦρ ἐν τοῖς σπλάγχνοις σου..... (PID ε')

φ. 2: ἄγραφο ἀρχικά· μὲ τὸ ἴδιο χέρι συνεχίζονται τὰ τροπάρια:

Τὸν ἴδιον ἄρνα ἢ ἀμνάς..... (MR I 304 κ. ἀ.)

'Εν σταυρῷ ὡς ἐώρακε..... (MR I 245 κ. ἀ.)

'Ελέους ὑπάρχων ποταμός..... (Στιχηρὸ τοῦ ἁγίου

Βησσαρίωνος στοὺς αἶνους, ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τοῦ ἁγίου, φ. 17^ο).

φ. 2^ο: τὸ ἰδιόμελο τοῦ ἁγίου στὴ Λιτὴ Πιστεύσας τῷ τῶν ὁ-
λων Δεσπότη... μὲ μεγάλες διάστιχες ἀποστάσεις στὸ κείμενο καὶ μὲ μου-
σικὰ σημεῖα πάνω ἀπὸ κάθε στίχο. Χέρι διαφορετικόν.

φφ. 3-4^ο: ἰδιόμελα καὶ στιχηρὰ στὸν ἅγιο Βησσαρίωνα. Χέρι Πα-
χώμιου τοῦ Ρουσάνου.

φ. 3: *'Ιστέον ὅτι ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἱεράρχου καταλιμπάνει(αι) ἡ
τοῦ μάρτυρος ἀκολουθία | καὶ ψάλλεται ὅταν δοκιμάσῃ ὁ
προεστώς· ψάλλεται δὲ μόνῃ ἡ τοῦ ἱεράρχου(ου) μετὰ τῆς ἐ-
ορτ(ῆς).*

1. Γιὰ τὸν Παχώμιο Ρουσάνο ὡς βιβλιογράφου βλ. M. Vogel-V. Gardthausen, Die griechischen Schreiber des Mittelalters und der Renaissance, Leipzig 1909, σ. 380· περισσότερα στοῦ Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, Ὁ Π. Ρουσάνος καὶ τὰ ἀνέκδοτα δογματικά καὶ ἄλλα ἔργα αὐ-
τοῦ, Athen 1935, σσ. 8-10, 14-23.

2. Γιὰ τὸν ἅγιο αὐτὸ, ἐπανιδρυτὴ τῆς μονῆς Δουσίκου (1522), βλ. N. A. Bees, Prosopo-
graphisches, hagiologisches und kunstgeschichtliches über den hl. Bessarion..., BNJ 4 (1923-24),
σσ. 351-400. Ὁ κανὼν καὶ τὸ συναξάριο γραμμένα ἀπὸ τὸν Π. Ρουσάνο ἔχουν ἐκδοθῇ στίς
ἐντυπες ἀκολουθίες τοῦ ἁγίου, βλ. Petit, BAG σ. 27 κ.ἐξ., καὶ Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, ὁ. π.,
σσ. 59-60. Πρβλ. καὶ BHG³ 2064 καὶ Auctarium 2064, 2064 b.

φ. 4^ν: μὲ τὸ ἴδιο χέρι τῶν τροπαρίων τῶν φφ. 1^ν-2:

Πανύμνητε δέσποινα..... (MR II 419)

φ. 5: χέρι τοῦ Παχ. Ρουσάνου:

+ *μηνί σεπτ(εμβ)ρ(ίω) ιε΄. τοῦ ἐν ἀγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν βησσαρίωνος | λαρίσσης εἰς τὸ κ(ύρι)ε ἐκέ(κρα)ξα στιχηρὰ τῆς ἑορτ(ῆς) γ΄.*

κατόπιν τὸ φ. 5 ὅπως καὶ τὸ φ. 5^ν ἔμειναν ἄγραφα.

φφ. 6-18: ᾿Ακολουθία τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος. Χέρι Παχ. Ρουσάνου, φ. 6, στὸ πάνω περιθώριο:

+ *Χ(ριστὸ)ς ἑμοῖς ἐπέεσσι πέλει καὶ τέρμα καὶ ἀρχή:*

καὶ κατόπιν ὁ τίτλος τοῦ κειμένου:

+ *μηνί σεπτεμβρίω ιε΄. τοῦ ἐν ἀγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν | βησσαρίωνος λαρίσσης· καὶ τοῦ ἁγ(ίου) μ(ά)ρ(τυρο)ς νικῆτα.*

στὸ δεξιὸ περιθώριο: + *παχωμ(ίου) (μον)αχ(οῦ)*

φφ. 12^ν-17: ὁ κανὼν μὲ ἀκροστιχίδα ᾿Υμνον παράσχου Βησσαρίων σοὶ πλέκειν, ἀρχ. ᾿Υπῆρξας χωρητικὸς τοῦ πνεύματος...

φφ. 14^ν-16: συναξάριο τοῦ ἁγίου, ἀρχ. Οὗτος ὁ ἐν ἀγίοις πατὴρ ἡμῶν Βησσαρίων ἐκ κώμης ἦν τῶν περὶ τὰ τέρματα Μακεδονίας...¹

φ. 18^ν: Τὸ ιδιόμελο τοῦ ἁγίου στῆ Λιτῇ Τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως μιμητῆς Βησσαρίων... ἀπὸ τὸ ἴδιο χέρι καὶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ὅπως στὸ φ. 2^ν.

β) φφ. 19-22^ν: Συναξάριο Νικήτα τοῦ νέου (+ 1282-1294)²

φ. 19: Στὸ πάνω περιθώριο:

+ *παχωμ(ίου) (μον)αχ(οῦ) ἐκ τοῦ μαρτ(υ)ρ(ίου) :: ὑπὸ θεοδώρα(ου) τοῦ μουζάλωνος καὶ μεγ(ά)λ(ου) λογοθέτ(ου) :: τοῦ συγγραφέντος*

1. Τὸ συναξάριο αὐτὸ περιλαμβάνεται στὶς ἐντυπες ἀκολουθίες, ἀλλὰ ἔχει ἐκδοθῇ καὶ χωριστὰ ἀπὸ τὸν Σπ. Λάμπρο, ᾿Αγιος Βησσαρίων ὁ Λαρίσσης καὶ Παχώμιος ὁ Ρουσάνος, NE 5 (1908), σσ. 292-3. Ἀπὸ τὴν ἐκδόση αὐτῇ τοῦ Λάμπρου ἀναδημοσίευσε τὸ κείμενο ὁ ᾿Απ. Ε. Βακαλόπουλος, Πηγὲς τῆς ἱστορίας τοῦ Νέου ᾿Ελληνισμοῦ, Θεσσαλονίκη 1965, σσ. 269-70.

2. Τὸ συναξάριο αὐτὸ εἶναι ἐκδεδομένο, βλ. BHG³ 2303 καὶ Auct. ᾿Ο ἅγιος Νικήτας ὁ νέος ἐμαρτύρησε μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1282-1294 στῇ Νύσσᾳ τῆς Καππαδοκίας ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Τὸ ἀρχικὸ μαρτύριο γραμμένο ἀπὸ τὸν Θεόδωρο Μουζάλωνα παραμένει ἀνέκδοτο, βλ. BHG³ 2302 καὶ Auct. Τὸ μαρτύριο τοποθετεῖται ἀπὸ τὸ συναξάριο κατὰ τὴ βασιλεία ᾿Ανδρονίκου Β΄ (1282-1328) καὶ Μασούτ τῶν Τούρκων (Β΄ 1282-1304, καὶ Γ΄ 1307-8). ᾿Εφόσον ὁμοῦς ὁ Θεόδωρος Μουζάλων πέθανε τὸ 1294, πρέπει τὸ μαρτύριο νὰ τοποθετηθῇ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1282 καὶ 1294, κάτι ποῦ δὲν σημείωσε ὁ Sp. Vryonis, *The Decline of Medieval Hellenism in Asia Minor...*, University of California Press 1971, σ. 361, σημ. 23.

καὶ κατόπιν ὁ τίτλος τοῦ κειμένου:

+ Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ [= Σεπτ. 15] ἀθλησις τοῦ ἀγ(ίου) μάρτυρος
νικήτα τοῦ νέου

ἀρχ. Οὗτος ἦν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ εὐσεβοῦς αὐτοκρά-
τορος ῥωμαίων κομνηνοῦ κυροῦ ἀνδρονίκου...

φ. 22^ν: Θ(εο)ῦ τὸ δῶρον καὶ παχωμίον πόνος | τοῦ ζ^{ου}ξ^{ου} ἔτους | αὐ-
γούστου φθίνοντος [= 1552]

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ Β', φφ. 23-35^ν: Ἀκολουθία τοῦ ὁσιομάρτυρος Δαμιανοῦ
(+ 1568)¹. Μελάني μαῦρο, παχὺ κοντύλι, γράμματα στρογγυλὰ καὶ ὄρθια,
γραμμένη ἐπιφάνεια 15 × 9, ὑδατόσημο ἄγκυρα μέσα σὲ κύκλο μὲ ἀστέρι
πάνω καὶ ἔξω ἀπ' τὸν κύκλο, ὅπως περ. στοῦ Briquet 548 (1563).

φ. 23: Στὸ πάνω περιθώριο:

Ἰ(ησο)ῦ βοηθ(εἰ) με

καὶ κατόπιν ὁ τίτλος τοῦ κειμένου:

Μὴν Φεβρουάριος εἰς τὰς ιδ' μνῇ | μ(η) τοῦ ἀγ(ίου) ὁσιομάρ-
τυ(υ)ρος δαμιανοῦ.

φφ. 25-34: ὁ κανὼν μὲ ἀκροστιχίδα Ἀσμασι τιμῶ Δαμιανὸν ἀ-
ξίως καὶ στὰ θεοτοκία Ματθαῖος², ἀρχ. Ἀγάλλου καὶ χόρευε Λά-
ρισσα πόλις καὶ σκίρτησον...

φφ. 29^ν-32: συναξάριο ἀρχ. Οὗτος ὁ ὁσιος μεγαλομάρτυς τοῦ
Χ(ριστο)ῦ Δαμιανὸς ὑπῆρχεν ἐν τοῖς χρόνοις
τοῦ σουλτᾶν Σελήμ...³

φ. 35^ν: Τέλος τοῦ κανόνος | τοῦ νέου ὁσιομάρτυρος δαμιανοῦ | »νι-
κολάου αἰτωλοῦ⁴» | καὶ νῦν. Δέσποινα πρόσδεξαι:

1. Ἡ ἀκολουθία αὕτη εἶναι δημοσιευμένη ἀπὸ τὸν Ἱεζεκιήλ μητροπ. Θεσσαλιώ-
τιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, Ἀκολουθία τοῦ ὁσιομάρτυρος Δαμιανοῦ τοῦ νέου, ΕΕΒΣ 7
(1930), σσ. 56-63· βλ. καὶ Σ. Εὐστρατιάδου, Ἀγιολογικά. Βιβλιογραφία τῶν ἀκολουθιῶν,
ΕΕΒΣ 9 (1932), σσ. 91-92. Πρβλ. Ἰωάννου Μ. Περαντώνη, Λεξικὸν τῶν Νεομαρτύρων,
ἐν Ἀθήναις 1972, σσ. 149-151.

2. Ὁ Εὐστρατιάδης, δ. π., σ. 92 καὶ στὸ Ἀγιολόγιον, σ. 106, πιστεύει πὺς ὁ Ματθαῖος
αὐτὸς εἶναι ὁ Μυρέων. Τὴν εἰκασία αὕτη τοῦ Εὐστρατιάδου ἀναιρεῖ ὁ Λ. Βρανούσης, Ἑγ-
κωμιαστικὴ ἀκολουθία γιὰ τοὺς τρεῖς ἱεράρχες Μελέτιο Πηγᾶ, Γαβριήλ Σεβήρο καὶ Μάξιμο
Μαργουῖνο, ἀνέκδοτο ἔργο τοῦ Ματθαίου Μυρέων, Πετρ. Β' Διεθν. Κρητολογικοῦ Συνεδρί-
ου, τόμος Γ', ἐν Ἀθήναις 1968, σ. 382, σημ. 4.

3. Τὸ συναξάριο αὐτὸ παρουσιάζεται λανθασμένα σὰν ἀνέκδοτο στὴν BHG³, 2099 p.

4. Τὸ πρόσωπο αὐτὸ, ποῦ στάθηκε ἀδύνατο νὰ τὸ ἐντοπίσω, πρέπει νὰ εἶναι ὁ γραφέας
τοῦ χειρογράφου. Ὁ Νικόλαος Αἰτωλὸς ποῦ ἀναφέρει ὁ Κ. Σάθας, Νεοελληνικὴ Φιλολογία,
σ. 578, εἶναι πολὺ μεταγενέστερος (τέλη 18ου αἰ.).

**ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ Γ', φφ. 36-45'. Αὐτόγραφο 'Αρσενίου 'Ελασσόνος¹. Με-
λάνι κιτρινόξανθο, λεπτό κοντύλι, γράμματα λίγο κυρτά πρὸς τὰ δεξιὰ,
γραμμένη ἐπιφάνεια 15 × 10, ὑδατόσημο ἀνεξακρίβωτο ἐξαιτίας τοῦ χά-
σματος πολλῶν φύλλων.**

'Ακολουθία τοῦ ἁγίου Βασιλείου μακαρίου Μόσχας (+ 1557)²

φ. 36: *Μηνὶ αὐγούστῳ β' μνήμην ἐπιτελοῦμεν καὶ | τοῦ ἁγίου καὶ
δικαίου βασιλείου τοῦ ἐκ τῆς μεγ(ά)λης ρωσίας.*

1. 'Αρσένιος ἀρχιεπίσκοπος 'Ελασσόνος (1548-1625), γνωστὸς ὡς συνοδὸς τοῦ Πα-
τριάρχου 'Ιερεμία Β' κατὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τοῦ Πατριαρχείου Ρωσίας τὸ 1589. Γιὰ τὸ γεγονός
αὐτὸ ἔγραψε ἐν ποίημα ὁ 'Αρσένιος ποὺ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὸν Σπ. Ζαμπέλιο, Καθίδρυσις Πα-
τριαρχείου ἐν Ρωσσίᾳ, ἐν 'Αθήναις 1859, σσ. 27-68 καὶ ἀναδημοσιεύτηκε ἀπὸ τὸν Κ. Ν. Σάθα,
Βιογραφικὸν σχεδιάσμα περὶ τοῦ Πατριάρχου 'Ιερεμίου Β' (1572-1594), ἐν 'Αθήναις 1870, σσ.
35-81. Τὸ 1898 ὁ Ρῶσος καθηγητὴς 'Αλέξιος Δημητρίεβσκι ἀνακάλυψε στὴ μονὴ Σουμελᾶ
κώδικα μὲ τὰ 'Απομνημονεύματα καὶ τὴ βιογραφία τοῦ 'Αρσενίου, βλ. 'Α. Παπαδοπούλου
-Κεραμέως, 'Ἑλληνικὸι κώδικες ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς Σουμελᾶ, Viz. Vrem. 19 (1912),
σσ. 309-310. Μετάφραση στὰ ρωσικὰ τῆς βιογραφίας του καὶ ἀποσπασμάτων τῶν ἀπομνη-
μονευμάτων τοῦ 'Αρσενίου ἐδημοσίευσε ὁ ἴδιος ὁ Α. Α. Dmitrievskij, Arhiepiskop Elas-
sonskij Arsenij (Suzdal'skij tož) i ego vnov' otkrytye istoričeskie memuary, Trudy Kievskoj
Duhovnoj Akademii, 1897 σσ. 3-74, 1898 σσ. 1-129, 345-372, 559-613· μὲ βάση τὴν ἐργασία
τοῦ Δημητρίεβσκι ἔγραψε ἀρκετὰ γιὰ τὸν 'Αρσένιο ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος,
Περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς χρονολογίας τοῦ 1στ' αἰῶνος, 'Εκκλ. Φάρος 9 (1912),
σσ. 436-449. Βλ. ἐπίσης καὶ Κων. 'Αμάντου, Συναϊτικὰ μνημεῖα ἀνέκδοτα, ἐν 'Αθήναις [1928],
σσ. 53-55 καὶ W. K. Medlin - Ch. G. Patrinelis, Renaissance Influences and Religious Reforms
in Russia. Western and Post-Byzantine Impacts on Culture and Education (16th-17th Centuries),
Genève 1971, σσ. 34, 46-47, 114-115.

Στὸν ἐντοπισμὸ τοῦ γραφέα ὁδηγήθηκα ἀπὸ τὰ ἐξῆς στοιχεῖα:

α) στὰ φφ. 39'-40 τοῦ συναξαρίου ὁ συγγραφέας λέγει ὅτι ἀκουσε τὰ σχετικὰ μὲ τὸν ἅγιο Βα-
σίλειο ὅταν βρισκόταν στὴ Μόσχα ὡς συνοδὸς τοῦ πατριάρχου 'Ιερεμία κατὰ τὴν ἐγκαθίδρυ-
ση τοῦ Πατριαρχείου Ρωσίας.

β) τὰ θεοτοκία τῶν τριῶν τελευταίων ὡδῶν τῶν δύο κανόνων τῆς ἀκολουθίας (οἱ ἄλλες ὡδὲς
περιλαμβάνονταν στὰ φφ. τοῦ χειρογράφου ποὺ ἔχουν χαθῇ) δίνουν κατὰ τὴν ἀκροστιχίδα
στὸν πρῶτο κανόνα —ΙΟΣ καὶ στὸν δεύτερο —ΝΟΣ· ἔτσι γίνεται πολὺ πιστευτὴ ἡ συμπλή-
ρωση τῆς ἀκροστιχίδας τῶν θεοτοκίων <ΑΡΣΕΝ> ΙΟΣ στὸν πρῶτο καὶ <ΕΛΑΣΣΟ> ΝΟΣ
στὸ δεύτερο κανόνα.

γ) 'Ο 'Αρσένιος 'Ελασσόνος εἶχε μονάσει στὴ Μονὴ Δουσίκου, ὅπου καὶ χειροτονήθηκε πρε-
σβύτερος, βλ. Χρυσ. Παπαδόπουλο, δ. π., σ. 437· στὴ Μονὴ αὐτὴ ἀπέστειλε ὁ 'Αρσένιος
ἀπὸ τῆς Μόσχας τὸ 1592 μία ὡραιότατὴ εἰκόνα ποὺ βρίσκεται σήμερα στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο,
βλ. Δημ. Ζ. Σοφιανοῦ, Οἱ Νεόφυτοι Λαρίσης τοῦ 16ου αἰῶνος, 'Αθήναι 1966, σσ. 116-7.

δ) τὸ πειστικότερο ὅμως στοιχεῖο εἶναι οἱ φωτογραφίες ποὺ παραθέτω ἀπὸ τὰ φφ. 515'-516
τοῦ αὐτογράφου κώδικα τοῦ 'Αρσενίου τοῦ Σκευφ., τοῦ ναοῦ τῆς 'Αναστάσεως τῶν 'Ιεροσο-
λύμων 5 (πρβλ. 'Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, 'Ιεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, τ. 3, σ. 203).
'Η παραβολὴ τῆς γραφῆς δείχνει ὅτι ὁ γραφέας εἶναι ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας τῆς ἀκολουθίας
τοῦ χφου 51.

2. Γιὰ τὸν ἅγιο Vasilij Blazennyj Moskovskij Jurodivij βλ. G. Martinov, Annus ecclesia-
sticus graeco-slavicus, AASS Oct. XI, Bruxellis 1864, σσ. 192-3 καὶ γιὰ περισσότερὴ βιβλιογρα-
φία στὸ Lexikon der Christlichen Ikonographie, τόμος 5, Freiburg 1973, στ. 341-2. Περίληψη τοῦ
βίου τοῦ ἁγίου βλ. τοῦ Ivan Kologrivov, Essai sur la Sainteté en Russie, Paris 1953, σσ. 267-9.

Χάσμα ἀρκετῶν φύλλων ἀνάμεσα στὰ φφ. 36 καὶ 37: λείπουν οἱ ἔξι πρώτες ὠδὲς τοῦ κανόνος, πρὶν ἀπὸ τὸν οἶκο τοῦ κοντακίου τῆς ζ' ὠδῆς.

φφ. 37^v-41: συναξάριο ἀρχ. Οὗτος ὁ τοῦ θ(εο)ῦ ἄν(θρωπ)ος καὶ θαυματουργὸς θεῖος Βασίλειος ἦν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ἀοιδίμου βασιλέως ἰωάννου...¹

Στις τρεῖς τελευταῖες ὠδὲς ποὺ σώζονται στὰ φφ. 41-44 διαπιστώνουμε ὅτι ἡ ἀκολουθία ἔχει δύο κανόνες, ἀπ' τοὺς ὁποίους ὁ πρῶτος εἶναι ἀφιερωμένος στὸν ἅγιο Βασίλειο καὶ ὁ δεύτερος εἶναι κοινὸς τοῦ ἁγίου Βασιλείου καὶ τοῦ τσάρου Θεοδώρου (Θεόδωρος Α' Ἰβάνοβιτς 1557-1598). Στὸν δεύτερο κανόνα ὁ Ἀρσένιος ἔχει σημειώσει στὸ περιθώριο τὶς λέξεις *ὁ βασιῖ* γιὰ τὰ τροπάρια ποὺ εἶναι ἀφιερωμένα στὸν ἅγιο Βασίλειο, καὶ *ὁ ἅγιος* γιὰ τὰ ἀφιερωμένα στὸν τσάρο Θεόδωρο· τὸ περιεχόμενο τῶν τροπαρίων τοῦ τσάρου Θεοδώρου δείχνει ὅτι ὁ ποιητὴς ἀναφέρεται σὲ πρόσωπο ζωντανό, «ἐν ζωῇ» ἁγιοποιημένο ἀπὸ τὸν ἴδιο, κάτι ποὺ θὰ σκόπευε νὰ κολακεύσῃ ἰδιαίτερα τὸν θρησκόληπτο τσάρο². Ἐτσι ἡ ἀκολουθία πρέπει νὰ γράφτηκε πρὶν ἀπὸ τὸ 1598 ποὺ πέθανε ὁ Θεόδωρος καὶ μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τοῦ Πατριαρχείου τὸ 1589 στὴ Μόσχα, ἀπ' ὅπου στάλθηκε στὴ Μονὴ Δουσίκου³.

Τὰ θεοτοκία τῶν τριῶν τελευταίων ὠδῶν τοῦ πρώτου κανόνος δίνουν κατάληξη ἀκροστιχίδας —ΙΟΣ καὶ τοῦ δευτέρου —ΝΟΣ, βλ. σ. 113 σημ. 1β.

1. Τσάρος Ἰβάν Δ' ὁ Τρομερὸς (1530-1584). Κατὰ τὸ συναξάριο τοῦ Ἀρσενίου φ. 38^v, ὁ ἅγιος πέθανε 65 ἐτῶν, 32 χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸ 1589 ποὺ βρισκόταν ὁ Ἀρσένιος στὴ Μόσχα, δηλ. τὸ 1557, καὶ ἐτάφη στὸ προαύλιο τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Τριάδος «ἐν τῷ φόρῳ ἐνώπιον τῆς μεγάλης πύλης τῆς εἰσαγομένης εἰς τὰ βασίλεια ἐγγὺς τοῦ βήματος». Ὁ Martinov ὁμῶς καὶ τὸ Lexikon (βλ. σ. 113 σημ. 2) παραθέτουν ὅτι ὁ ἅγιος πέθανε 88 ἐτῶν καὶ ἐτάφη στὸ ναὸ τῆς ἁγίας Σκέπης ποὺ ἔκτισε ὁ Ἰβάν καὶ σήμερα εἶναι γνωστός ὡς ναὸς τοῦ ἁγίου Βασιλείου στὴν Ἐρυθρὰ Πλατεία Μόσχας.

2. Γιὰ τὴν ἀναστροφή τοῦ τσάρου Θεοδώρου Α' μετὰ τὰ θεῖα καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά βλ. Σπυρ. Ζαμπελίου, Καθίδρυσις Πατριαρχείου ἐν Ρωσίᾳ, ἐν Ἀθῆναις 1859, σ. 8.

3. Δὲν ἀποκλείεται τὸ χειρόγραφο νὰ στάλθηκε ἀπὸ τὴ Μόσχα στὴ Μονὴ Δουσίκου μαζί μετὰ τὴν εἰκόνα ποὺ σημειώνουμε στὴ σ. 113 σημ. 1γ, τὸ ἔτος 1592. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ βρίσκεται στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο, ἀρ. εὔρετ. ΧΑΕ 2121, ταξινομήσεως 92, καὶ ἐκτίθεται στὴ βιτρίνα τῆς Β' αἰθουσας τῆς ἀνατολικῆς πτέρυγας· φωτογραφία τῆς δημοσιεύεται στοῦ Δημ. Ζ. Σοφριανοῦ, δ. π., πῖναξ Δ'. Στὸ πίσω μέρος τῆς εἰκόνας ὑπάρχει ἰδιόχειρη σημείωση καὶ ἀφιέρωση τοῦ Ἀρσενίου, ποὺ ἔχει ἐκδοθῇ λανθασμένα καὶ τὴν ἐπανεκδόω ἐδῶ:

[ἡ συνηθισμένη γραφὴ τοῦ Ἀρσενίου, μετὰ μαῦρο μελάνι:]

«Τοῦτο τὸ σημεῖον ἄν(θρωπ)οι δοξά | ζῶσι καὶ δαίμονες φρίττουσι

[ἀπὸ κάτω μετὰ τὸ χέρι τοῦ Ἀρσενίου, ἀλλὰ μετὰ γράμματα πολὺ μεγαλύτερα, καλλιγραφημένα, στρογγυλά καὶ μετὰ κόκκινο μελάνι:]

+ ταπεινὸς ἀρχιεπίσκοπος Δημονίκου καὶ Ἐλασόνο | Ἀρσένιος στέλλω τὴν παροῦσαν ἁγίαν εἰκόνα τῆς παναχράντου | Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας εἰς τὴν σεβασμίαν καὶ ἱερὰν μεγ(ά)λη(ν) μονήν | τοῦ Σ(ωτῆ)ρ(ος) Χ(ριστο)ῦ τῶν Μεγάλων Πυλῶν διὰ ψυχικὴν σ(ωτῆ)ρίαν ἀπὸ [Μοσχο]βίας τῆς Μεγάλης Ρωσίας ἔτους ζρ'. 1592.

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ Δ', φφ. 46-63'. Ἀκολουθία Μιχαὴλ τοῦ νέου (+ 1544)¹
 Μελάνι σταχτόχρωμο, λεπτό κοντύλι, γράμματα στρογγυλά καὶ ὀρθία, γραμμένη ἐπιφάνεια 13,5 × 9, ὑδατόσημο ὅπως περ. στὸ χφο Α'².

φ. 46: *Κατὰ τὴν δ' κυριακὴν τῶν νηστιῶν ἐσπ(ἐ)ρ(ας) μετὰ τὰ | ἔξ
 ἀναστάσιμα ψάλλομεν καὶ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυ-
 ρος | Μιχαὴλ τοῦ νέου.*

φφ. 47^v-62^v: ὁ κανὼν μὲ ἀκροστιχίδα Λαμπροῖς μέλεσσι λαμπρὸν
 ἐξάδω μάρτυν καὶ στὰ θεοτοκία Θεοφάνης, ἀρχ. Λαμ-
 πρά σου τὰ τρόπαια, λαμπρά σου, μάρτυς...

φφ. 50^v-61: συναξάριο ἀρχ. Οὗτος ὁ νεοφανῆς καὶ μέγας τοῦ
 Χ(ριστο)ῦ ἐννομώτατος μάρτυς [του] μιχαὴλ ὑ-
 πῆρχεν ἔκ τινος πολυχνίου ὀνομαζομένου γρα-
 νίτζα...³

φφ. 64-66: ἄγραφα

φ. 66^v: + ὅτι ὁ γεώργιος ἔχων γυναῖκα νόμιμον τὴν ὁδεῖνα, τὴν σή-
 μερον | ἐχωρίσθη ἀπ' αὐτῆς νομίμως, δι' εὐλόγους αἰτίας
 μεταγνώ | μης καὶ θελήσεως, καὶ τῆς αὐτῆς γυναικός. ὅθεν
 ὑπάρχει διεῖξεν | γμένος ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἔχει ἄδειαν τοῦ λοιποῦ
 ἑτέρα νομίμως | γυναικὶ συνεζευχθῆναι. ἐπιδέδοται δὲ αὐτῷ,
 τὸ παρὸν | ἐν λόγῳ διαζυγίου εἰς ἐνδειξιν: -τῆς γυναικός:-
 ὅτι ἡ ὁδ(εῖνα) θυγά(τηρ) οὕσα συνεζευγμένη ἀνδρὶ νομίμῳ τῷ
 ὁδ(εῖνα) | τοῦ Χ: τὴν σήμερον διεζεύχθη καὶ ἐχωρίσθη ἀπ'

1. Γιὰ τὸν νεομάρτυρα αὐτὸ βλ. Δημητρίου Ζ. Σοφιανοῦ, Ὁ νεομάρτυς Μιχαὴλ ὁ
 ἐξ Ἀγράφων (+ 1544, Θεσσαλονίκη) καὶ ὁ συντάκτης τοῦ βίου του, (Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ XXI
 τόμου τῶν BNJ), Ἀθῆναι 1973, σσ. 233-247, καὶ στὸ περιοδικὸ BNJ 21 (1971-1974) [στὸ ἐξώ-
 φυλλο: 1971-1976], Athen 1976. Πρβλ. καὶ Ἀποστόλου Ἀθ. Γλαβίνα, Μητροπολίται τινες
 Θεσσαλονίκης κατὰ τὸν 15^ο αἰῶνα, Ἐπ. Ἐπετ. Θεολ. Σχ. Παν. Θεσ. 19 (1974), σσ. 291-303.

2. Ἀπὸ τὰ χειρόγραφα ποῦ γνωρίζει ὁ Σοφιανὸς εἶναι παλαιότερο τὸ χειρόγραφο τοῦ
 κώδ. 51 καὶ μάλιστα ἀπ' αὐτὸ ἔχει ἀντιγραφῇ τὸ χειρόγραφο 733 τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης. Τὸ
 χφο 733, τὸ παλαιότερο γνωστὸ στὸν Σοφιανό, δ. π., σσ. 236-7, προέρχεται ἀπὸ τὴ Μονὴ
 Δουσίκου, ὅπως δείχνει σημείωση κτητορικὴ στὸ φ. 54^v «τοῦ κύρ ἱεροθέου δουσικιότης», καὶ
 τὰ γράμματα τοῦ Χατζη-Γερασίμου στὴν Α' πινακίδα τῆς στάχωσης. Τὸ χφο αὐτὸ τῆς Ἐθν.
 Βιβλιοθήκης περιέχει καὶ τὴν ἀκολουθία τοῦ νεομάρτυρος Δαμιανοῦ καὶ ἀκολουθεῖ καὶ στὰ
 δύο κείμενα τὸ χφο Δουσίκου 51, πρᾶγμα ποῦ σημαίνει ὅτι ἔχει ἀντιγραφῇ ἀπὸ αὐτό.

3. Ἐσωτερικὰ στοιχεῖα τοῦ συναξαρίου, φ. 51^v, πείθουν ὅτι ὁ συγγραφέας ἦταν ἱερω-
 μένος μὲ ὑψηλὸ ἀξίωμα στὴ Θεσσαλονίκη, βλ. καὶ Σοφιανοῦ, δ. π., σ. 239. Ὁ ἴδιος στὴ σ.
 236 διατυπώνει τὴν σκέψη πὼς τὸ συναξάριο αὐτὸ δὲν φαίνεται νὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὴν ἀρχικὴ
 σύνταξη τοῦ κειμένου, γιατί ἡ διατύπωσή του εἶναι πολὺ ἀπλὴ καὶ γενικὰ ἔχει τὴ μορφή τῶν γνωστῶν
 διασκευῶν καὶ μεταφράσεων ἀγιολογικῶν κειμένων ποῦ ἔγιναν στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Φυ-
 σικὰ αὐτὸ εἶναι πιθανό, ἀλλὰ ὄχι ἀναμφισβήτητο.

αὐτοῦ, δι' εὐλόγους αἰτίαις | μεταγνώμης καὶ θελήσεως καὶ
τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός· ὅθεν ὑπάρχουσα τοῦ λοιποῦ | διεξευγμένη
ἐκείνου ἔχει ἄδειαν ὧς ἂν βουληθῇ νομίμῳ ἀνδρὶ συνεζευ|χθῇ-
ναὶ ἐπιδέδοται δὲ αὐτῇ τὸ παρὸν ἐν τῷπῳ διαζυγίου:—

καὶ κατόπιν μὲ ἄλλο χέρι:

»ἐδέσθην αἱ παρούσαις φυλάδαῖς τῶν ἁγίων καθὼς εὐρέθην
ἐκπαλε | ἐν πρότης τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν βησσαρίω-
νος, καὶ τοῦ | ἁγίου ὁσιομάρτυρος δαμιανοῦ εἰς τὰς: ιδ': φευ-
βρουαρίου, καὶ τοῦ ἁγίου | καὶ δικαίου βασιλείου τῆς μεγά-
λης ῥωσίας αὐγούστου: β':, καὶ τοῦ ἁγίου ἐν | δόξῳ μεγα-
λομάρτυρος μηχαὴλ τοῦ νέου τῇ: δ': κυριακῇ | τῶν νιστιῶν,
διὰ χειρὸς καὶ ἐξόδον ἀμαθοῦς καὶ ἐλαχίστου |, Ἱερωνύμου
Ἱερομονάχου ἐκ μονῆς Δουσίκου: αωκή: μινί: | Ἰουλίῳ: ιγ':

φ. 67: Θέλεις ἀν(θρῳ)ε νὰ γένης καλῶγερος καλὸς ἢ κακὸς

καὶ πάλι μὲ τὸ ἴδιο χέρι τῶν διαζευκτηρίων τοῦ φ. 66':

θέλεις ἀν(θρῳ)ε νὰ γένης καλῶγερος καλὸς ἢ κακὸς πρό-
σεχαι νὰ μὴν μένεις ἀμελὸς τὰ πάντα

φ. 67': Χ(ριστὸ)ς ἀνέστη ἐκ νεκρόν... (κλπ)

καὶ ἀμέσως ἀποκάτω: ,αχμῇ ἐν μηνὴ ἀπριλλίῳ | εἰς ιη': —

+ Τῶν μὲν εὐτυχοῦντων πάντες ἀν(θρῳ)ποι φίλοι. τῶν δαὲ
δι | στυχοῦντων οὐδ' αὐτὸς ὁ γεννῆτωρ:—

φ. 68: ετοῦτη η δηαθήκη | τοῦ ἁγίου βη

ἐτούτη υ δηα | του αghου βησ

+ καθὸς ἔγραψαν οἱ ἄλλοι, ἔτζη γράφω καὶ ἐγὼ

+ ἔγραψαν οἱ αλη ετζη γράφω καὶ ἐγὼ | Νεόφητος ἱεροδιά-
κονος ἐκ κόμεις δοσίκου.

φ. 68': ὁ γράψας Ἰωάσαφ ιερωδιακονος

τῶν μὲν εὐτοιχοῦντων πάνταις... (κλπ)

ἐξομολόγησιν καὶ μεγαλωπραΐπια | ἐνεδήσω ἀναβαλόμενος

ἐπίσης δοκίμια κοντυλιοῦ καὶ σημειώσεις χωρὶς σημασία.

φ. 69: των π(ατέ)ρα Ιω(άν)ν(η)

ἐγραψεν η γιανα

αταλάχτη μαλάμο

καὶ η θηγατερα αὐτοῦ μ̃

ζουγράφω μ̃

+ ἐξομολόγησιν καὶ μεγαλοπρέπια...

καὶ δοκίμια κοντυλιοῦ.

φ. 69': μὲ λεπτὸ κοντύλι σχεδιάστηκαν στὸ ἄγραφο ἄρχικα φύλ-
λο ἓνα χέρι ποῦ εὐλογεῖ, σταυρὸς καὶ ἐπίτιτλο ἀπὸ πλεγμένες ταινίες σχε-
διασμένες μόνο σὲ περίγραμμα.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

AASS	=	Acta Sanctorum.
Auctarium	=	Fr. Halkin, Auctarium Bibliothecae Hagiographicae Graecae, Bruxelles 1969.
BHG ³	=	Fr. Halkin, Bibliotheca Hagiographica Graeca, troisième édition, Bruxelles 1957.
BNJ	=	περ. Byzantinisch - Neugriechische Jahrbücher.
Briquet	=	C. M. Briquet, Les filigranes, τόμ. 1 - 4, Leipzig 1923.
EEBΣ	=	περ. Ἑπετηρίς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν.
MR	=	Μηναῖα τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, I - VI. Ἐν Ῥώμῃ 1888-1901.
NE	=	περ. Νέος Ἑλληνομνήμων.
Petit, BAG	=	L. Petit, Bibliographie des Acolouthies Grecques, Bruxelles 1926.
PID	=	Παρακλητικὸν σὺν Θεῷ ἀγίῳ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ποίημα τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ...[Romae, curante Ph. Vitali] 1738.
Viz. Vrem.	=	περ. Vizantijskij Vremennik.

πρὶν ἔλθαι· ἢ θωπὴν ἀχρὶς ἀναποδῶσα· ἀλλ' ἔτι
 καὶ ῥην πρὶν τοῦ ἡλίου ἐκείνου πηξαμένη· ἢ χεῖρ
 ἰκανὸν ἀνδρὶ σθενορῶς καὶ ὁ δὲ ὡς βίβλα, πρὶν τοῦ
 μῆτρους μελῶν μελαίνῃ· ἢ μὲν τοῦ μῆτρους
 χεῖρα ἑοῖο κοπίδος καὶ καλῶς ἀνδρὶ ἐκείνου
 ἴσως συμπαράλῃ φάσμα ἱερῶν· συμπαρόντων αἰσθ
 ὅτι ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ ἐκείνῃ βίβλα τοῦ μῆτρους καὶ ἴσως ἔτι
 τὸν πρὶν χεῖρ ἀχρὶς ἀναποδῶσα, σὺν τῇ μὲν βίβλῃ τοῦ
 σπασίως ἀνέβη· ἢ (ὡς φησὶ καὶ τὸ ἔκδοκον ἐν τῇ
 καλλίστῃ βίβλῃ τοῦ ἑοῖο γένους· φωνὴ ἀγρὶν τυπὸς καὶ
 θαλάσσης· ἐπὶ τῇ μὲν βίβλῃ τοῦ ἑοῖο γένους ἐκείνῃ
 ὁ μέγας γένος ἀνδρὶ· ἀλλ' ἔτι·

Τὸ δὲ ῥοι καὶ παχμίου πρὸς
 αὐτὸς ῥοι καὶ παχμίου πρὸς
 αὐτὸς ῥοι καὶ παχμίου πρὸς

ὥς τι αὐτὸν ἰβήκην καὶ θρασυὰν
 πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν·
 διό τοις προσήμασι αὐτοῦ καλῶς
 ποχिताσάμενοι, δωριαὶν ἔχοντες
 δωριαὺν παρίχτι· ἰατρὰν οὖν τὰ
 πάθη, τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων
 ἡμῶν·

μὲν σὺν παραχρησισσάν·

ἰτασσωσπλήν·

καὶ γινώττι

ἀπὸ χυ

+ εὐπρόδωρ καὶ παχωμί ποχ·

71
 εὐτενὰς, καὶ παύσει διόλκον· περὶ αὐτὸν, ὑπὸ τῶν πι
 στεινῶν πόθεν περσιόντων ἐν τῇ κρήνῃ σου ἐνδοξεῖ·
 ἡ γὰρ· θύκον· Ὁ γὰρ ἀποθέμενοι ἐν οὐνοῖς·
 Ὁλος ἐν αὐτοῖς, τῶν ἡδονῶν ἐξουλόθην, παναγία
 ὁρᾶται· ἡ γὰρ χάρις πᾶσι πᾶσι ὁ πανάθλιος· ἡ γὰρ
 πᾶσι· πᾶσι γὰρ καὶ ἡμεῖς βέλυσιν πληγὰς ὅτι καὶ
 πρὸς· ὁ θεὸς σου δέομαι· ἵνα τῶν πληγῶν ἐπαλήψῃς·
 καὶ ἡ γομφία τὴν ἵασην· ἀπὸ τῶν δαυμάτων τοῦ δαί
 μονος· κόρη σοὶ πρὸς πᾶσι βοῶ· ἡ ἀνακράζω ἐκ
 τῆς· ἐκ τῶν δυνάμεων ἀνόρθωσον ἵνα μεγαλύνῃς·

εἰς ὁμολογουμένων. Τῷ καιρῷ ἐ-
 κείνῳ, ἥσαν ἐπίζοντες τῷ ἱ. πάντες
 οἱ τε λῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ. ἀκούει
 ῥήτει, τῇ Δ', τῆς θ'. εὐδομα. λουκ.
 εἰς ὁμολογουμένων γυναικῶν.
 Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, αἴτουσι τῷ ἱ. οἱ
 γραμματεῖς, καὶ οἱ φαρισαῖοι, τυμαῖ.
 ῥήτει, εἰς τὴν α', τοῦ ἀπριλίου.
 εἰς ἱεροί. εἰς τοὺς ῥάμφοι
 τοῦ αὐτοῦ δέρον, καὶ ἁρσενίου πόρος,
 καὶ ἀεχθῆτης, τοῦ θρόνου ἱερατόνος.
 χεῖρ σὴ πέται γὰρ ἔσται τὴν βίβλον αὐτῆς,
 ἀλλ' ἡ δὲ βίβλος εἰς τὸν ἀνιῶνα μένει.

[illegible]